

“Me ei keskendu üksikute inimeste tegevusele, vaid uurime süsteemi ja selle toimimist, et mõista, kuidas totalitaarne režiim valitses Eestit,” ütles president Toomas Hendrik Ilves täna Kadriorus kogunenud Eesti Mälu Instituudi rahvusvahelise komisjoni istungil.

Eesti Mälu Instituudi asutamise algatas president Toomas Hendrik Ilves 2008. aastal ja seadis instituudi eesmärgiks anda Eesti kodanikele põhjalik ja objektiivne ülevaade inimõiguste olukorrast Eestis Nõukogude Liidu okupatsiooni ajal.

Eesti Mälu Instituudi rahvusvahelise komisjoni esimees on **Enrique Barón Crespo** (Hispaania), õigus- ja majandusteadlane, Euroopa Parlamendi president 1989–1992, kes oli vangistatud kindral Franco režiimi ajal, kui ta inimõiguste juristina kaitses demokraate. Crespo sõnul aitab lähimineviku uurimine koostöös Euroopa mäluasutustega meil paremini mõista seda, mis ja kuidas oli ning kujundada oma tulevikku viisil, et vältida mineviku vigu.

President Ilvese ja rahvusvahelise komisjoni liikmete hinnangul peab Eesti Mälu Instituudi uurimistegevuse nurgakiviks olema ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon ning sealt edasi inimõiguste rikkumised ja inimõiguste rakendamise takistamine 20. sajandi Euroopa ajaloo laiemas kontekstis.

Eesti riigipea kinnitas, et mälu instituut ei mõista kellegi üle kohut ega nõua kellegi karistamist, eesmärgiks on tuvastada sündmused ja asjaolud, mis esindavad inimõiguste rikkumisi ligi poole sajandi jooksul sõjajärgses Eestis.

Eesti Mälu Instituudi rahvusvahelisse komisjoni kuuluvad ka Oxfordi ülikooli Euroopa uuringute professor, Oxfordi ülikooli St. Anthony kolldži Isaiah Berlini lektoraadi juhtivteadur ja Stanfordini ülikooli Hooveri instituudi vanemteadur **Timothy Garton Ash** (Suurbritannia), Lundi ülikooli emeriitprofessor, ajaloolane

Kristian Gerner

(Rootsi), erudiplomaat, aastatel 1999–2009 minister Max Jakobsoni abi tema kohustustes Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti Rahvusvahelise Komisjoni esimehena

Paavo Keisalo

(Soome), Ameerika Juudi Komitee endine asepresident ja rahvusvaheliste suhete komisjoni esimees, 1999–2009 Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti Rahvusvahelise Komisjoni liige

Nicholas Lane

(Ameerika Ühendriigid), kirjanik, poliitilise ajaloo doktor, 2004–2009 Euroopa Parlamendi liige

Lasse Lehtinen

(Soome), usuteadlane ja poliitik, Saksa DV välisminister aprillist augustini 1990, Saksa Bundestagi liige 1990–2009

Markus Meckel

(Saksamaa), Stanfordi Ülikooli professor ja mullu ilmunud raamatu “Stalin’s Genocides” autor

Norman M. Naimark

(Ameerika Ühendriigid), Montreali ülikooli ajaloo professor

Yakov M. Rabkin

(Kanada) ning sotsiaalteaduse doktor, Totalitaarse Režiimide Uurimise Instituudi direktor

Pavel Žáček

(Tšehhi Vabariik).

Eesti Mälu Instituudi rahvusvahelise komisjoni tänane istung toimus samaegselt instituudi ja sihtasutuse Unitas Tallinnas korraldatud rahvusvahelise teaduskonverentsiga “Identiteedi ja isiksuse kujundamine kommunistliku võimu all: ajalugu Ida-Euroopa totalitaarreežiimide teenistuses”.

TAUST

Eesti Mälu Instituudi uurimistöö üritab määratleda Nõukogude võimu mõju Eesti inimeste inimõiguste olukorrale. On selge, et selle uurimistöö tulemusi tuleb võrrelda inimõigusi defineerivate üldiste standarditega. Sel eesmärgil rakendab instituut nii uurimisvaldkondi määratledes kui ka uurimistulemuste kokkuvõtete põhjal järeldusi tehes õigusliku raamina Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni poolt 1948. aastal vastuvõetud Inimõiguste Ülddeklaratsiooni.

Instituudi ülesandeks ei ole tõestada, et Eesti NSV-s rikuti inimõigusi. Seda tõestavad nii ajaloolised faktid kui ka tänaseks juba tehtud mahukas ajalooteaduslik uurimistöö. Instituut hakkab detailselt uurima elu Nõukogude võimu ajal ja süvendab ka inimeste mälestuste kogumist, et täpselt ja ilma ideoloogiliste eelarvamusteta määratleda, kuidas ja mil määral Eesti inimeste inimõigusi rikuti. Plaanis on luua usaldusväärne andmekogu, mis võimaldaks laiemalt tunda õppida Eestis Nõukogude ajal toimunud protsesse, aga ka nende siirdeid nii kaasaegses Eesti ühiskonnas kui ka kogu Kesk- ja Ida-Euroopas alates Nõukogude Liidu kokkuvarisemisest. See on instituudi uurimistöö tulemuseks ja ühtlasi panuseks selleleemalisse

rahvusvahelisse väitlusse.

Instituudi tööd koordineerib rahvusvaheline ekspertkomisjon, mille liikmetel on suuri kogemusi Euroopa ajaloo ning inimõiguste ja poliitiliste repressioonide ajaloo uurimisel. Komisjon kinnitab uurimisteemad ja ka protseduurid, mida rakendatakse uurijate leidmisel. Ettepanekud uurimistöö teostamiseks komisjoni poolt väljavalitud teemadel tehakse avalikult teatavaks.

Õpetlaste taotlused, mis laekuvad pärast ettepaneku avaldamist, vaatavad läbi instituudi töötajad.

Komisjon langetab lõpliku otsuse uurimisgrantide andmisel. Otsustamisel arvestatakse taotleja ettepaneku akadeemilist taset ning ka tema kvalifikatsiooni ja kogemusi uuritavas valdkonnas.

Uurimisgrante antakse sõltumata taotleja kodakondsusest ja rahvusest.

Eesti Mälu Instituut internetis: <http://www.mnemosyne.ee/>

Vaata lisaks:

" [USA professor nimetab Stalini repressioone genotsiidiks](#) ", ERR Uudised

Vabariigi Presidendi Kantselei
avalike suhete osakond
tel 631 6229